

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Publii Terentii Comoediae sex

Terentius Afer, Publius

Francofordiae ad Oderam, 1606

Actvs IIII.

[urn:nbn:de:bsz:31-139622](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139622)

ACTVS III. SCENA I.

Pa. Nempe vt modò. Da. imò melius spero. Pa. oh, itò
bi ego vt credam furcifer?

Tu rem impeditam & perditam, restituas? hem quo
fretus siem,

Qui me podie ex tranquillissima re, coniecisti in nu-
ptias.

An non dixi hoc esse futurum? Da. dixti. Pa. quid
meritus? Da. crucem:

Sed paululum sine ad me vt redeam: iam aliquid di-
spiciam, Pa. hei mihi, (vt volo

Cur non habeo spaciū, vt de te sumam supplicium
Namq; hōcce tempus, præcauere mihi me, haud te
vltisci sinit.

ACTVS III. SCENA I.

CHARINVS, PAMPHILVS, adole-
scentes, DAVVS.

H Occine credibile est, aut memorabile,
Tanta recordia innata cuiquam vt fiet,
Vt malis gaudeat, atq; ex incommodis
Alterius, sua comparent vt comoda? ab
Id ne est verum? imò id genus hominum esse pessu-
mum.

In denegando modò quæsi pudor est paululum?

Post vbi tempus promissa est eam perfici,

Tum necessario sese aperius & timent,

Et tamen res cogit denegare ibi

G 2

Tum

Micest id-
bicus tetr.

Cretici di-
meiri.

Yvespū d
qua Chari-
nus orditur

querelā &
expostula-

tionē, quæ
tantū addi-

tur. vt plus
notum sit

in fabula

Cretici 4:

ANDRIÆ.

- Et hic pro
quarto po-
nitur iamb
Trochaic:
scazon.
Tetramet:
catalect.
- Tum impudentissima eorum oratio est,
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus
Proximus sum egomet mihi, attamen ubi fides,
Si roges, nihil pudet, hic, ubi opus est,
Non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi ferentur.
Sed quid agam? ad eamne ad eum, & cum eo iniu-
riam hanc exposulem?
- Ingeram mala multa: atq; aliquis dicat nihil pro-
moueris,
Multum: molestus certè ei fuero, atq; animo morem
gessero.
- Pa. Charine, & me & te imprudens, nisi quid Di
respiciunt, perdidit.
- Ch. Itane imprudens? tandem iuuenta est causa, sol-
uisti fidem.
- Pa. Quid tantem? Ch. etiam nunc me subducere istis
dictis postulas?
- Pa. Quid istuc est? Ch. postquam me amare dixi,
complacita est tibi.
- Heu me miserum, cum tuum animum ex animo spe-
tavi meo.
- Pa. Falsus es, Ch. non tibi satis esse hoc visum soli-
dum est gaudium,
Nisi me lactasses amantem, & falsa spe produceres,
Habeas. Pa. habeam? ah nescis quantis in malis ver-
ser miser,
- Iamb. trim^{um} Quantasq; hic suis consilijs mihi confecit sollicitu-
dines

ACTVS III. SCENA I.

Mens carnufex, Ch. quid ꝑ isthucam mirum est, de In istuc, et
te, si diturs.

Exemplum capit ꝑ Pa. haud istuc dicas, si cognoris
vel me, vel amorem meum.

Ch. Scio, cum patre altercasti dudum, ꝑ is nunc
propterea tibi

Succesit, nec te quivuit hodie cogere, illam vt duce
res. (Iambici trimetri.)

Pa. Imò etiam, quo tu minus scū grummas meas,
Hæ nuptiæ non adparabantur mihi,
Nec postulabat nunc quisquam vxorem dare.

Ch. Scio, coactus, tua voluntate es. Pa. mane,
Nondum scis. Ch. scio equidem illam ducturam esse
se te.

Pa. Cur me encas? hoc audi, nunquam desistit
Instare, vt dicerem me esse ducturum patri,
Suadere, orare, vsqꝫ adeo, donec perpulit.

Ch. Quis homo istuc? Pa. Dauos Ch. Dauos? Pa. Da- Iambicus
uos omnia, Ch. quamobrem? Pa. nescio, tetrameter

Nisi mihi deos satū scio fuisse iratos, qui ascolta- Trimetri
Ch. Factum est hoc Daue? Da. factum (rim. rursus.

Ch. hem, quid au scelus? ^{pro dicit}
At tibi Dij dignum factū exitium dunt,

Ebd, dic mihi, si omnes hunc coniectum in nuptias
Inimici vellent, quod, nisi hoc, consilium darent?

Da. Deceptus sum, at non defatigatus. Ch. scio.

Da. Hac non successit, alia adgrediemur via:

ANDRIÆ.

Nisi id putas, quia primò processit parum,
Non posse iam ad salutem conuerti hoc malum.

*In fatis, eli-
diur s.* Pa. Imò etiam: nam & satis credo, si aduulgauerim
Ex vni geminas tibi conficies nuptias.

Da Ego Pamphile hoc tibi pro seruitio debeo,
Conari manibus pedibus, noctesq; & dies
Capitis periculum adire, dum pro sim tibi.

Ramb. tetr. Tuum est si quid præter spem euenit, tibi ignoscere,
Parum succedit quod ago, at facio seduid.

Vel melius tute aliquid reperi, me missum face.

Pa. Cæpio, restitue, in quem accepisti locum.

Da. Faciam. Pa. at iam hoc opus est. Da. hem, sed
mane: concepuit à Glycerio ostium.

Pa. Nihil ad te. Da. quæro. Pa. hem, nunc cæno domū

Da. at iam hoc tibi inuentum dabo.

ACTVS III. SCENA II.

MYTIS, PAMPHILVS, CHAR-
NVS, DAVVS.

*Ramb tetra
scæzonres
catalecti.
Pamphilo
deliberanti
iterū, adhi-
betur muli
ercula quæ
dabescētē
animū con-
firmet.*

Am vbi erit, inuentum tibi curabo, & mecum
adductum

Tuum Pamphilum: tu modò, anime mi, noli te ma-
cerare.

Pa. Mytis, My. quid est? hem Pamphile, optime mi-
hi te offers.

Pa. Quid est? My. orate iussit, si se ames, heras, iam
ut ad se venias.

Vido

ACTVS III. SCENA II.

videre te ait cupere. Pa. vah, perij : hoc malum inte-
grascit.

Siccine me, atq; illam opera tua nunc miseros solli-
citarier?

Nam idcirco accersor, nuptias quod mihi apparari
sensit.

Ch. Quibus quidem quam facile poterat quiesci, si
hic quiesset.

Da. Age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga.

My. atq; ædepol,

Ea res est, propterea nunc misera in mœrore est.

Pa. Mytis,

Per omnes tibi adiuro Deos, nunquam eam me de-
serturum,

Non : si capiundos mihi sciam esse inimicos omnium
homines.

Hanc mihi expetiui, contigit : conveniunt mores :
valeant,

Qui inter nos dissidium volunt : hanc, nisi mors, mihi
adimet nemo,

Ch. Respisco. Pa. non Appollinis magis verum, atq;
hoc, responsum est.

Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat,

Quò minus hec fierent nuptiæ, xolo. sed si id non po-
terit,

Id faciam in proclini quod est, per me stetisse ut cro-
dar.

ANDRIÆ.

Quis videor? Ch. miser æquè atq. ego. Pa. consilium
quæro. Ch. fortis.

P. Scio quid conere. Da. hoc ego tibi profectò esse.
Etum reddam.

*Tercium
hinc
eravit*

Pa. Iam hoc opus est. Da. quin iam habeo. Ch. quid
est? Da. huic non tibi habeo, ne erres.

Ch. Sat habeo. Pa. quid facies? cedo, Da. dies hic mi-
hi ut sit satis, vereor

Ad agendum, ne vacuum esse me nunc ad narrandū
credas:

Proinde hinc vos amolimini: iam mihi impedimen-
to estis.

Pa. Ego banc visam. Da. quid tu? quò hinc te agis?
Ch. verum vis dicam? Da. imò etiam.

Narrationis incipit mihi initium. Ch. quid me fiet?
Da. Ebo tu impudens non satis habes, quodd tibi di-
culam addo?

Quandum huic promoueo nuptias? Ch. Dane, attā-
men. Da. quid ergo?

Ch. ut ducam. Da. ridiculum, huc face ad me venias,
si quid poteris.

Da. Quid veniam? nihil habeo. Ch. attāmen si quid.
Da. age veniam Ch. si quid,

Domi ero. Da. tu Mysis dum ex eo, parumper oppes-
rire me hic.

My. Quapropter? Da. ira factò opus est. My. matu-
ra. Da. iam inquam hic adero.

Actus

ACTVS III. SCENA III.

Iambici trimetri.

MTSIS.

Nihilne esse proprium cuiquam? Dij vestram
fidem.

Summum bonum esse heri & putabam hunc Pamphilum

amicum amatorem virum, in quous loco

Paratum: verum ex eo nunc misera quem capit

Dolorem? facile hic plus mali est quam illic boni.

Sed Dauus exit mi homo, quid isthuc obsecro est?

Quo portas puerum?

ACTVS III. SCENA III.

Iambici trimetri.

DAVVS, MTSIS.

Mtsis nunc opus est tua

Mibi ad hanc rem ex prompta memoria, atque
astutia.

My. Quidam inceptarus? Da. accipe à me hunc
ocius,

Atque ante nostram ianuam adpone My. obsecro,
Humine? Da. ex ara hinc sume verbenas tibi.

Atque eas substerne. My. quam obrem id tute non facis

Da. Quia si forte opus sit ad herum iurandum mihi

Non adposuisse, ut liquido possim. My. intelligo

Noua nunc religio in te isthac incessit, credo.

Da. Moue ocyus te, ut quid agam porro intelligas

Pro Iupiter, My. quid? D. sponsa pater interuenit,

Repudio consilium, quod primum intenderam,

G S

My.

Hemistichi
um absoluti
tur proxi
ma scena.

Noua consi
lia, Dauus
reperit ad
disturban
das nuptias

ANDRIÆ.

My. Nescio quid narres. Da. ego quoq; hinc ab dextera.

Venire me ad simulabo. tu, vt subseruias
Orationi, vicinūq; opus sit verbū, vide.

My. ego, quid agas, nihil intelligo: sed si quid est,
Quod mea opera opus sit vobū, aut tu plus vides,
Manebo, ne quod vestrum remorer commodum.

ACTVS IIII. SCENA V.

Iambici trimetri.

CHREMES, MYTIS, DAVVS.

Reuertor, postquam, quæ fuere opus ad nuptias
Gnatæ, paravi, vt iubeā accerssi: sed quid hoc
Puer kerle est, mulier, tun' apposuisi hunc? My vi
Illic est? Ch. non mihi respondes? My. hem, nusquam
est, vae misera mihi. (Iambici Tetrametri.

Reliquit me homo, atq; abiit. Da. Dij vestram fidem
Quid turbæ est apud forum? quid illic hominum li-
tigant? Troch. cata.

Tum amona cara est? quid dicam aliud nescio.

My. Cur tu obscuro hic me solam? Da. hem, quæ hæc
est fabula?

Eho Mytis, puer hic vnde est? quisue huc attulit?

My. Satin' sanus es, qui me id rogitas? Da, quem ego
igitur rogem

Qui hic neminem alium video? Ch. miror vnde sit.
Da. Disturane quod rogo? My. au. Da. concede ad
dextram.

My. Do

Trimetri
rursus.

ACTVS III. SCENA V.

M. deliras non tute ipse? **Da.** verbum si mihi
Vnum. prater quam quod te rogo. faxis. caue.

My. Maledictus? **Da.** vnde est? dic clare **My.** a vobis.
Da. ha ha he.

Mirum verò impudenter mulier si facit meretrix.
Ch. Ab Andria est ancilla hæc, quantum intelligo.

(Iambici trimetri.)

Da. Adeon' videmur vobis esse idonei,
In quibus sic illudatus? **Ch.** vent in tempore.

Da. Propera seded puerum tollere hinc ab ianna:
Mane: caue quoquam ex istoc excessu loco.

My. Dij te eradicent: ita me miseram territas.

Da. Tibi ego dico, an non? **My.** quid vs? **Da.** at etiam
rogas?

Cedo, cuium puerum hic apposuisi? dic mihi.

My. Tu nesci. **Da.** mitte id huod scio dic, quod rogo.

My. Vestri. **Da.** cuius vestri? **My.** Pamphili. **Da.** hem,
quid Pamphili?

My. tbo. an non est? **Ch.** rectè ego semper fugi has
nuptias.

Da. O facinus animaduertendū. **My.** quid clamitas?

Da. Quemne heri vidi ad vos afferrī vesperti?

M. O hominem audacem. **Da.** verum vidi cantharæ

Suffarcinatam. **My.** Dys pol habeo gratias,

Cum in pariundo aliquot affu erunt liberæ.

D. Næ illa illum haud nouit, cuius causa hæc incipis

Chremes si positum puerum ante ædes viderit,

Suara

Iambicus
Scar. on
catalect.
Senarius en
rit, si legas:
Asirum im-
pudenter
mulier si
meretrix
facit.

ANDRIÆ.

Suam gnâtam dabit: tanto hercle magis dabit.

Ch. Non hercle facit. Da. nunc adeo, vt tu sis sciens

Ni puerum tollis, eam ego hunc in mediam viam

Peruolam. teg. ibidem peruoluam in luto.

My. Tu pol homo non es sobrius, Da. fallacia

Alia aliam trudit, iam susurrari audio,

Ciuem atticam esse hanc, Ch. hē, Da, Coactus legibus

Eam vxorem ducet. My. au, obsecro, an non ciuis
est?

Ch. Iocularium in malum insciens penē incidi.

Da. Quis hic loquitur? d'Chreme. per tempus aduenit:

Auscul'ta. Ch. audiui iam omnia. Da. an tu hæc
omnia?

Ch. Audiui inquam à principio. Da. audiisti' obse-
cro? hem

Pētameter Scelera, hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.
est, nisi le- Hinc ille est: non te credas Dauem ludere.

gas in tus My. Me miseram, nihil pro falsi dixi, mi senex.

est, in fine. Ch. Noui omnem rem, sed est Simo intus? Da. est.

My. ne me attingas, (Iambici Tetrametri.

Sceleste. Si. pol Glycerio non omnia hæc

Alias, qui. Da. Eho inepta, nescis quid sit actum? My. & quid
sciam? (Trimer.

Da. hic sacer est, alio pacto baud poterat fieri,

Vt sciret hæc, que volumus, My. hem, prædiceres.

Da. Paululum interesse censes, ex animo omnia,

Vt fert natura, facias, an de industria?

ACTVS

ACTVS III. SCENA VI.

CRITO hospes, MYSIS, DAVVS.

Iambici trimetri.

In hac habitasse platea dictum est Chrysidem,
 Qua sese in honestè optavit parare hic divitias
 Potius, quam in patria honestè pauper vivere.
 Eius morte ea ad me lege redierunt bona.
 Sed quos perconter, video, saluete. My obsecro,
 Quem Video? estne hic Crito sobrinus Chysidis?
 Is est. Cr. ô Mysis salve. My. saluos sis Crito.
 Cr. Itan' Chrysis? hem My. nos quidem pol miseram
 perdidit. (Duo trochaici, tres cretici.)
 Cr. Quid vos quo pacto hic? satis rectè. My. nosne?

† sic,

Vt quimus aiunt, quando ut volumus non licet.
 Cr. Quid Glycerium iam hic suos parentes reperit?
 My. Vtinam. Cr. an nondum etiam? haud auspicio
 hic me appuli.

Nam pol si id scissim, nunquam huc retulisset pedes:
 Semper enim eius dicta est hæc, atq; habita est soror
 Quæ illius fuere, possidet: nunc me hospitem
 Lites sequi, quam hic mihi sit facile atq; utile.
 Aliorum exempla commonent, simul arbitror.
 Iam esse aliquem amicum & defensorum ei: nã ferè
 Grandisculæ iam profecta est illinc? clamitent
 Me Sycophantam, hereditatem persequi,
 Mendicum: tum ipsam despoliare non licet.
 My. Optime hospes pol Crito, antiquum obtines.

Cr. Duc

Occasio ca-
 tastrophes
 in qua ap-
 parebit, ca-
 sum plus
 quam con-
 silium va-
 luisse.

Sic, addunt
 interpretes
 & sine illo
 non constat
 versus.

ANDRIÆ.

Cr. Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam.
My. maximè.

D. Sequor hos: nolo me in tempore hoc videat senex,

A CIVS V. SCENÆ I.

Trochaici Tetrametri cataleptici.

CHREMES, SIMO, ambo senes.

Rhetorica
excusatio,
quare nolit
Chremes
Pamphilo
dare filiam

Satis iam satis Simo spectata erga te amicitia
est mea:
Satis periculi capere adire: orandi iam finem fac,
Dum studeo obsequi tibi penè illusi vitam filia.
Si. Imò enim quam maximè abs te posulo atq, oro
Chreme,

Ut beneficium verbis inirum dudum, nunc re com-
probes.

Ch. Vide, quàm iniquus sis præstiduo, dum efficias
id, quod cupis:

Neg, modum benignitatis, neg, quid me ores cogitas:

Nam si cogites, remittes iam me onerare iniurijs.

Si. Quibus? Ch abrogatas? perpulisti me, ut romini
adolescentulo

In alio occupato amore, adhorrenti ab re uxoria
Filiam darem in seditionem atq, incertas nuptias:
Eius labore, atq, eius dolore gnato ut mediarer tibi
Impetrasti: incepti, cum res retulit: nunc non fert:
feras.

Illam hinc civem esse aiunt: puer est natus, nos mis-
sos face.

Si: